№ 135 Օգոստոսի 15 (27) **1879** Օգոստոսի 15 (27) № 135

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու հակառակ ազգային բնաւորութիւններ: —Ներքին տեսութիւն: Ներքին լուրեր: —Արտաքին տեսութիւն: Ֆրանսիա—«Մշակի» հեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ: — Տեղեկացոյց: — Բանասիրական: Ոսկի աքաղաղ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱԿԱՌԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Չենք յիշում ինչ ծաղրածու էր, որ այդքան ճիշդ կերպով և երկու խօսքով նկարագրել էր անգլիացիներին և անգլիական ազգը. «իւրաքանչիւր անգլիացին ջոկ վեր առած, ի բնէ, չափից դուրս յիմար մարդ է, իսկ բոլոր անգլիացիները միասին վեր առած, կազմում են երկրագնտիս ամենախելացի ազգութիւնը:»

Հայերի վրա հակառակը կարելի է ասել. «իւրաքանչիւր Հայը, ջոկ վեր առած, շատ խելացի, ընդունակ և սրամիտ մարդ է, իսկ ամբողջ հայոց ազգութիւնը, միասին վեր առած, կազմում է երկրագնտիս ամենատխմար ազգութիւնը»

Բոլոր եւրօպացիները, կամ ամերիկացիները, որոնք միջոց են ունեցել մօտիկ ծանօթանալու հայերի հետ, վկայում են որ հայը ի բնէ շատ ընդունակ, սրամիտ, խելացի, աշխատասէր մարդ է,—բայց մի և նոյն ժամանակ մենք գիտենք որ երբ այդ խելացի, ընդունակ, սրամիտ, աշխատասէր հայերից չորս, հինգ մարդ միասին են հաւաքվում, ընդհանուր գործ հիմնելու և առաջ տանելու համար, նրանք ընկերութեամբ երբէք չեն կարող մի որ և է գործ աջողեցնել....

Ի՞նչ է սորա պատճառը: Պատճառը այն է որ հայերը իրանց ամբողջ պատմութեան ընթացքում ապրել են աւելի ընտանեկան քան թէ հասարակական կեանքով:

Հայի ընտանիքը հիմնված լինելով մեկի, ընտանիքի գլխաւորի անսահման իշխանութեան, կամ աւելի լաւ է ասել մեկի անձնիշխան, կամայական եսի վրա, ընտանիքը ապրել է իր ներքին փակ կեանքով, արհամարհել է միշտ ընդհանրական շահերը և միացրել է իր մէջ հայի բոլոր հասարակական ամենաբարձր գաղափարները: Ընտանիքն է հայի բոլոր հասարակութիւնը, ընտանիքն է հայի եկեղեցին, ընտանիքն է հայի ազգութիւնը, ընտանիքն է հայի հայրենիքը—և նա անտես է արել միացած հասարակական գործիչները: Այդ պատճառով հայոց ընտանիքը մշակվել է դարերի ընթացքում որպէս հակահասարակական հիմնարկութիւն:

Եւ այժմ այդ ընտանիքի ոգու դէմ ոչինչ չէ կարող անել ժամանակակից հայը: Հայի ընտանիքը հակարնկերական և հակահասարակական լինելով, մշակել է և արմատացրել է հայի մէջ նոյն յատկութիւնները:

Եւ այդ պատճառով ոչինչ ընկերութիւն, կամ ընկերական հիմնարկութիւն չէ աջողվում հային, այլ միայն այնպիսի ընկերութիւն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂ

(Առաջին մաս)

Ա.

—

Բ...գիւղի մէջ ամենի ուշադրութիւնը գրաւել էր մի փոքրիկ տղայ, որ դեռ նոր էր մտել իր տասներկու տարեկան հասակը: Ժամասէր գիւղացիները նրա ձայնովն էին զմայլած, դաշտից անցնելիս, նա էր, որ այնպէս քաղցր երգելով, վաղ-առաւօտեան գառները արածացնելու էր տանում:

Նրա անունը Գալուստ էր, բայց գիւղացիները կրճատելով Կալօ էին կոչում: Մի հաստ ու ամուր տղայ էր Կալօն, որի ամուր կազմուածքը խոստանում էր հարուստ մարմնական զօրութիւն: Կալօի դէմքը նոյնպէս վատ չէր. արևից այրված և համարեա սևացած երեսի վրա կարելի էր տեսնել մի քանի գեղեցիկ և կանոնաւոր գծեր, որոնց մէջ կրակոտ և վայրենի աչքերը արտայայտում էին խիստ զուարթ բնաւորութիւն:

Կալօն որբ էր: Ծնողքը մեռել էին վերջին խոլերայից, թողնելով միակ զաւակը դառն աղքատութեան մէջ: Նրա հօրեղբայրը, բարեսիրտ Աւետը «հոգու համար» վեր առաւ իր մօտ որբին և սկսեց հայրական խնամք տանել: Աւետը, որին բոլոր գիւղացիները «ապէր» (եղբայր) էին կոչում, վայելում էր առանձին յարգանք իր դրացիներից: Նա հանդարտ և աշխատասէր մարդ էր, և քիչ չէր պատահում, որ խաղաղացնում էր զանազան վէճեր որ ծագում էին իր դրացիների մէջ:

Աւետ ապօր ընտանիքը շատ մեծ չէր: Ինքը, իր կին Եղիսաբէթը և երկու փոքրիկ երեխաներ կազմում էին ամբողջ գերդաստանը, որի գլխին բարձրացած էր, որպէս ընտանիքի մայր, Շուշան տատը, եօթանասուն տարեկան մի պառաւ, որ իր ծերութեան հեղինակութեամբ իշխում էր բոլորի վրա: Պառաւները առհասարակ բարեսիրտ են լինում, և մանաւանդ Շուշան տատը, որ մի առանձին գութ ունէր դէպի իր թոռնիկը, Կալօն, որի մէջ գտնում էր մեռած որդու սիրելի պատկերը:

Փոքրիկ Կալօն տարվայ երեք եղանակներում օգնում էր իր հօրեղբօրը նրա տնտեսական գործերի մէջ, իսկ ձմեռը գնում էր տէրտէրի մօտ և ժամագիրք էր կարդում: Կարդալ ասելով, պէտք է հասկանալ, որ նա անգիր սերտել էր այս գրքից մի քանի «փոխեր», շարականներ, աղօթքներ, թէև տառերն անգամ չէր ճանաչում:

Կալօի տնային ծառայութիւնները, նայելով, թէ որքան շատ աշխատացնում են գիւղացի երեխաներին, մեծ չէին: Վաղ առաւօտեան նա վեր էր կենում, աղբիւրից սափորով ջուր էր բերում, մարագից թոնիրի համար վառելիք էր բերում, գաւիթը մաքրում էր և Եղիսաբէթին օգնում էր կովերը կթելու: Թէև այս գործերը աղջիկներն են կատարում, բայց Աւետ ապէրը զուրկ էր աղջիկ զաւակից և նրա երկու որդիքը դեռ շատ մանրիկներ էին: Երբ տանը նրա յարմար այլ ևս գործ չը կար, նա հագնում էր տրեխները, և մի կտոր ցամաք հաց գրպանը դնելով, ձեռքն էր առնում հովուական ծանր ցուպը, որ իր հասակի կրկին երկարութիւնն ունէր, և գառները քշում էր դաշտը արածացնելու համար: Տանեցիք, հազիւ էր պատահում, որ ծեծէին նրան, որովհետև չափազանց կամակատար տղայ էր Կալօն:

Փոքրիկ հովիւը սիրելի էր և իր ընկերներին, որոնց հետ միանալով, գառները խառնում էին միասին, և տանում էին Արաքսի ափերի մօտ արածացնելու: Այս գետից հեռու չէր նրանց գիւղը: Նա իր ընկերների ուրախութիւնն էր. ինչ խաղեր ասես, չէր սովորում նա. ինչ հանաքներ ասես, չէր անում նա: Շատ անգամ զուարճացնում էր նրանց իր քաղցր երգերով, և շատ անգամ ուրախացնում էր նրանց իր եղէգնեայ սրնգի ձայնով, որ բաւական վարպետութեամբ ածում էր: Կալօն իր ընկերների մէջ ստացաւ հերոսական փառք, սկսեալ այն օրից, երբ մի անգամ Արաքսի ծանծաղուտներում լողանալու միջոցին, խեղդվելուց ազատեց իր ընկերներից մէկին: Այնուհետև նա պաշտելի դարձաւ:

—Կալօ, եկ մեր հացիցը կեր, դու մայր չունես ...մեր մայրը կարագ է դրել, սեր է դրել, եկ միասին ուտենք, ասում էին երեխաները և նրան հրաւիրում իրանց համեստ սեղանին բաժանորդ լինել, երբ կէսօրին նստոտում էին կանաչ խոտերի վրա ճաշելու:

Բ.

Մեծ պասի վերջին շաբաթվայ օրերից մէկն էր: Այս շաբաթում գիւղացիները իրանց բոլոր լաւ բաները կրում են քաղաքը, որ հարուստները լաւ զատիկ անէին: Աւետ ապէրն էլ, աքաղաղը կանչելուն պէս, կէս գիշերին վեր կացաւ, ձրագը վառեց, լուացվեցաւ, երեսը խաչակնքեց և սկսեց իր էշերը համետել: Ամբողջ ընտանիքը դեռ քընած էր, միայն Եղիսաբէթը օգնում էր ամուսնին: Նա դեռ մի օր առաջ պատրաստել էր երկու տիկ իւղ, մի բեռ նոր պանիր, երկու կթոց ձուաներ և մի քանի հատ հաւեր, որ պէտք էր տանել քաղաքը ծախելու համար:

Մի այսպիսի նշանաւոր խորհուրդը չէր կարող ծածուկ մնալ Կալօի հետաքրքիր ուշադրութիւնից, որ իր հօրեղբօր առաջին ոտնաձայնը լսելով, գլուխը վեր բարձրացրեց վերմակի տակից, և ճրագի պէս վառվող աչքերը լայն բաց անելով ասաց.

—Ինձ էլ պիտի տանես:—Ես էլ կը գամ:

—Ո՞ւր, հարցրուց հօրեղբայրը մի փոքր վրդովված ձայնով:

—Քաղաքը, ասաց Կալօն:

Աւետ ապէրը, չը նայելով իրան յատուկ սառնասրտութեանը, այն գիշեր ինչ որ բանի վրա բարկացած էր, և շատ տխուր էր երեւում: Այսպիսի մարդիկ երբեմն իրանց բարկութիւնը թափում են մի բոլորովին անմեղ առարկայի վրա, և այդ առարկան եղաւ ողորմելի Կալօն:

—Ձէնդ կտրի, լակոտ, գոռաց նա կատաղի կերպով,—քաղաք գնալը էր պակաս...

Կալօն լռեց և գլուխը կրկին դրեց բարձի վրա, երեսը թագցրուց վերմակի տակ, և սկսեց խուլ ձայնով լաց լինել: Նրա ձայնը զարթեցրուց պառաւ Շուշանին, որ մի և նոյն անկողնի մէջ իր թոռնիկի հետ միասին էր պառկած:

—Ա՛յ տղայ, ինչ կայ, ինչու ես լաց լինում, հարցրուց նա:

Կալօն յայտնեց պատճառը:

Նոյն միջոցին խրճիթը ներս մտաւ Աւետ ապէրը, մնացած վերջին բեռը դուրս տանելու համար:

—Աւետ, որդի, ինչու ես լացացնում խեղճ տղային, հարցրուց պառաւը:—Ուզում է քեզ հետ գալ, դու էլ տար. էլ ինչու ես սիրտը կոտրում:

—Ախար նրա ինչ քաղաք գնալու ժամանակն է, պատասխանեց Աւետը մի փոքր մեղմացած կերպով:

—Հրէն Պետրոսենց Գիքօն էլ է գնում... նա ինձանից խօ մեծ չէ... վերմակի տակից լսելի եղաւ Կալօի լալագին ձայնը:

—Տար քեզ հետ, որդի, կրկնեց պառաւը համոզական եղանակով:—Տար, թող աշխարհ տեսնի. խօ աղջիկ չէ, որ միշտ առէքի տակը մնայ, տնից դուրս չը գայ. տղայ է, սիրտը ուզում է, բան կը սովորի, աչքը կը բացվի:

Պառաւի խօսքերը առանց հետևանքի չը մնացին, մանաւանդ երբ Աւետի կինը, Եղիսաբէթը միւս կողմից սկսեց իր ամուսնին համոզել, որ Կալօին իր հետ տանէ, աւելացնելով, թէ ճանապարհին պէտք կը գայ, էշերը կը քշէ:

—Դէ, վեր կաց, գնանք, մի ուշացիր, վերջապէս ասաց Աւետ ապէրը:

Զատկին մօտ օրերում քաղաք գնալը գիւղացի երեխաների համար մի մեծ զուարճութիւն է. այնտեղ նրանց համար գնում են արխալուղ, գդակ, տրեխներ, և վերջապէս մի բան, որ նրանց ուրախացնում է: Այս առաջին անգամն էր, որ Կալօն քաղաք պիտի տեսնէր, և այս պատճառով նրա ուրախութեանը չափ չը կար, երբ ստացաւ իր հօրեղբօր համաձայնութիւնը: Նա ծտի պէս դուրս թռաւ իր քնաչորերի միջից, մի քանի րոպէ այս կողմ և այն կողմ վազեց, ինքն էլ չիմանալով թէ ինչ բանի համար, և յետոյ սկսեց իր երկայն ցուպը պտռել:

Կալօի համար երկար պատրաստութիւն պէտք չէր, նա շատ չուշացաւ, որովհետև իր սովորութեան համեմատ առանց հանվելու էր քնել. հարկաւոր էր միայն տրեխները կապել, այնուհետև ամեն ինչ վերջացած էր: Բոպէական արագութեամբ կատարվեցաւ բոլորը, յետոյ նա վեր առաւ իր հովուական ցուպը, մօտեցաւ պառաւ տատին, և փաթաթվելով նրա վզին, հարցրուց.

—Քեզ համար ինչ բերեմ քաղաքից:

Պառաւը ոչինչ չը պատասխանեց, միայն համբուրեց նրան, և խորշոմած աչքերը լցվեցան արտասուքով:

Աւանակները արդէն բեռնած, պատրաստ էին բակումը. Եղիսաբէթը ճրագը ձեռին կանգնած էր այնտեղ, իսկ Աւետը մտել էր ոչխարների գոմը: Նա դուրս բերեց մի չաղ երկու ամսական գառն, և կապելով բեռան վրա իր մօրումը ասաց,—էդ կը տանենք «աղայի» համար....

Դեռ բաւական ժամանակ կար մինչև լուսանալը, երբ փոքրիկ քարաւանը ճանապարհ ընկաւ:

Գ.

Ճանապարհին միացան Աւետի հետ մի քանի ուրիշ գիւղացիներ, որոնք նոյնպէս ծախելու բան էին տանում քաղաքը, և հետզհետէ նրանց խումբը ստուարացաւ:

Եղանակը հանդարտ էր: Աստղերը խիստ անոյշ ժպիտով փայլում էին պարզ երկնքից: Օդի մէջ տիրում էր գարնանային փափուկ թարմութիւն: Մի քանի օր առաջ եկած անձրևը բոլորովին ցամաքել էր, և աւանակները իրանց ծանր բեռների տակ կարողանում էին առանց խրվելու առաջ գնալ: Կալօն մի քանի իր հասակակից և իրանից

կարող է աջողվել, որտեղ, Հայի ընտանեկան կազմակերպութեան պէս, մէկը անսահման տիրապետում է միացածների վրա, հեղինակութիւն է ստանում և իր ընկերութեան մէջ դիկտատոր է դառնում։

Ինչ որ Հայը իր ընտանիքումն է տեսել, նա նոյն պահանջում է և հասարակութեան մէջ։ Ընտանիքում նա բռնաւորութեան ենթարկված է եղել—նա բարոյական մի պահանջ ունի նոյն տեսակ բռնաւորութեան ենթարկված լինել և հասարակութեան մէջ։ Ուրիշ կերպ նա գործել չէ կարող, եթէ նրա վրա չեշխի մի խիստ, երկաթեայ ձեռք։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Օգոստոսի 10-ին, երեկոյեան 8 ժամին, ԹԻՖԼԻՍԻ Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում հաւաքվեցան մեր քաղաքում հիմնվող «Մանկահասակ երեխաներին հովանաւորող» ընկերութեան հիմնադիր անդամները և ընկերութեանը համակրողները թւով մինչև 50 հոգի։ Հիմնադիրները բացատրեցին ընկերութեան նպատակը, եղան մի քանի վիճաբանութիւններ և վերջապէս առաջարկվեցաւ ընտրել մի յանձնաժողով որ պէտք է մշակի ընկերութեան կանոնադրութիւնը։ Ընտրվեցաւ մի յանձնաժողով եօթ անդամներից և մի քանի կանդիդատներից բաղկացած։ Անդամները սրանք են. Տրէսկօվսկի, Պետրով, Խաչատուրեան, Բէյկս, հայր Աբրահամ, Մատինով և Ուշակով։ Ներկայ գտնվածների թւում կային՝ քաղաքագլուխը, աւագ-պօլիցէյմէյստէր, մի քանի բժշկներ, քանի մի քահանաներ, մեր լրագրութեան մի քանի ներկայացուցիչներ և մի քանի կանայք։

—

Մի երիտասարդ գերմանացի ե ր կ ր ա գ ո ր ծ, որ ներքին Ռուսաստանում աջողութեամբ էր վարում իր մասնագիտութեան վերաբերեալ պաշտօնը, խնդրում է մեզ յայտնել, որ նա կը ցանկանար ստանալ Անդրկովկասում մի կալուածքի կառավարչի պաշտօնը, կամ նոր մշակվող երկիրների մէջ մի պարապմունք։ Պարոնի հասցէն իմանալու համար կարելի է դիմել «Մշակի» խմբագրութեանը։

—

«Тифл. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ շուտով գալու են Թիֆլիս, մեր քաղաքում կօնցէրտ տալու համար, Մոսկվայի ռուսաց օպէրայի երգիչներ՝ պ. Բ ո դ ո ն է ժ ս կ ի (բաս) և պ. Գ ո ր դ է և վ (տէնօր)։

—

Ստացանք կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան «Отчетъ Кавк. Общ. Сельск. Хозяйства» հրատարակութեան ներկայ տարվայ չորրորդ և հինգերորդ համարները։ Առհասարակ մեր գիտնական ընկերութիւնների հրատարակութիւնները, մանաւանդ վերջին ժամանակները, յայտնվում են իրանց կատարեալ ա ն ը ն դ ա ն դ ա կ ո ւ թ ե ա մ բ։

—

Արծրունու թատրոնում երեք բազկաթոռ և մի աթոռ կայ որոնք չեն ծախվում և պահվում են բոլոր ներկայացումների ժամանակ վարչութեան ներկայացուցիչների համար. մինը ժանդարմեան վարչութեան գլխաւորին, միւսը աւագ-պօլիցէյմէյստէրին և երրորդը քաղաքային բժշկին։ Իսկ մի աթոռ պրիստավի համար է նշանակված։ Խնդրում ենք ռուս լրագիրներից, եթէ հնար է, արտատպել այդ տեղեկութիւնը։

—

Շաբաթ օր, օգոստոսի 11-ին ԹԻՖԼԻՍԻ ամառային թատրոնում ներկայացրին առաջին անգամ Ն. Օվսեաննիկովի մի պիեսա «Матеріалистка» վերնագրով։ Մենք այդ պիեսայի մասին աւելի մանրամասնաբար կը խօսենք։

—

Օգոստոսի 11-ին երեկոյեան հրդեհ յայտնվեցաւ ԹԻՖԼԻՍԻ Անչխաւատի եկեղեցու մօտ գըտնված մի տանը։ Քամին սաստիկ էր, բայց բաղդաւորապէս փչում էր Կուր գետի կողմը, իսկ եթէ քամին հակառակ ուղղութեամբ լինէր, ամբողջ թաղը կարող էր այրվել։ Այրված տունը ապահոված էր, բայց կենողներից բազմաթիւ ընտանիքները որոնց կայքը ապահոված չէր, միասվեցան։

—

Օգոստոսի 12-ին, կիրակի օրը, Արծրունու թատրոնում ռուս սիրողներ բարեգործական նպատակով ներկայացում տուին, որ բաղկացած էր հետևեալ պիեսաներից. «Лакомый кусочекъ» «Вспышка у домашняго очага», բացի սորանից տիկին Պաշայեան-Տէր-Գրիգորեան համաձայնվեց կրկնել բարեգործական նպատակով արդէն մի անգամ խաղացած «փակված դրան մօտ» մօնօլօգը հայերէն լեզուով։ Թէ ռուս սիրողների և թէ տիկին Պաշայեան-Տէր-Գրիգորեանի խաղը հասարակութիւնը շատ հաւանեց։ Ցաւալի է միայն, որ հասարակութիւնը բազմաթիւ չէր։

—

«Тифл. Вѣстн.» լրագրում կարդում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց թատրոնական կօմիտեաի ներկայացումները սկսվելու են սեպտեմբեր ամսից Ա մ ա ռ ա յ ի ն թատրոնում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Անցեալ օրվայ լրագիրները մեզ մի շատ տխուր լուր բերին. նրանով յայտնւած են, որ պ. Լիտրէ ծանր կերպով հիւանդ է. բայց բարեբաղդաբար հետևեալ լրագիրները մեզ հաղորդում են, որ այդ լուրը սխալ է։

Սէնատոր պ. Բէրնար, որ քաղաքագլուխ է Նանսիի մէջ, անցեալ օրերս միաս բարեւ ասելով իր հայրենակիցներին, յայտնեց, որ ինքը հրաժարվում է քաղաքագլխութեան պաշտօնից, որովհետև նրա համար չափազանց ծանր է այդ պաշտօնը։

Պ. Բլանկի նորերումս գրաւոր կերպով յայտնեց Բօրդօի ընտրողներին, որ նա համաձայն է ընդունելու նոր կանդիդատութիւն. նա ասում է թէ չը նայելով որ ընտրողները բոլոր իրանց ձիգը թափեցին անցեալ ընտրութիւնների ժամանակ գոնէ կատարեալ թողութիւն ստանալու, այնու ամենայնիւ նա դեռ բոլորովին չէ յուսահատվում, և միայն ընտրողների ջերմ ցանկութիւնն է, որ նրան ստիպել է տալիս կանդիդատութեան համաձայնութիւն տալու։ Բլանկի երկրորդ կանդիդատութիւնն էլ ընդունեց, ուրեմն յոյս ունենանք, որ Բլանկիի հարցը նորից յարութիւն կառնի, և նորից նա լրագրութեան և ժողովների վիճաբանութեան առարկայ կը լինի։

Անցեալ օրերս Ելիսեան պալատում մինիստրները պ. Գրէվիի նախագահութեան ներքոյ խորհուրդ կայացրին։

Ներքին գործերի մինիստր պ. Լըպեր Ներ-

մեծ տղերքի հետ քշում էին աւանակները, իսկ նրանց ետևից կամաց-կամաց գալիս էին նրանց հայրերը, որոնք նոյն միջոցին զբաղված էին մի այսպիսի խօսակցութեամբ։

—Տեսնենք, ինչպէս կը գնայ ալիւրը, ասաց գիւղացիներից մէկը։

—Ասում են, գլուխը բարձրացրել է (թանգացել է) պատասխանեց միւսը։

—Հիմայ էլ լաւ չը ծախվի, ապա երբ պիտի ծախվի, մէջ մտաւ երրորդը,—այս ձմեռ ձիւնի երես չը տեսանք, ամառը վայ մեր հալին... խմելու ջուր էլ չենք գտնի....

—Բայց այս վերջին անձրևը բանը շինեց, թէ չէ, արտերը խստակ կը չորանային։

—Մի անձրևով ինչ կը դառնայ. ուղտը քթալով չես ջրի..... Մեր մեղքից երկինքը կապվել է։

—Տէրտէրն էլ խաչ-աւետարան չէ մտն ածում, կարելի է Աստուած խղճայ, մէջ մտաւ մի ուրիշ գիւղացի երեսը խաչակնքելով։

—Տէրտէրը անջախ անէծքի տօպրակը թևի տակը դրած, շուտ շուտ «գործակալի» մօտն է վազում, ու ամեն օր մի նոր հրաման է բերում,—էս տուէք, էն տուէք.... տալով հոգիներս դուրս եկաւ.... չես իմանում որի դարդը քաշես... ամեն կողմից ուզում են... բայց մի կոպէկի խէր չունենք....

Այս խօսքերը վիրաւորեցին մի ծերունի գիւղացու ջերմեռանդութիւնը և նա պատասխանեց.

—Դէ էդպէս էք խօսում, որ Աստուած բարկանում է, երեսը մեզնից դարձնում է, ոչ ձիւն է տալիս, ոչ անձրև։ Տէրտէրը, ինչպէս էլ որ լինի, մեր հոգևոր հայրն է, նրա աղօթքն է մեզ պահում։

—Իւղը, ասում են, շատ է թանգացել, խօսակցութիւնը ընդհատեց մի ուրիշը։—Դու քանիով ծախեցիր, Մարկոս։

—Տասը մանէթով։

—Ջուն քանով։

—Հարիւրը մէկ մանէթով։

—Լաւ է։

Այս բոլոր խօսակցութեան ժամանակ Աւետ ապէրը լուռ էր, յետոյ նա էլ մէջ մտաւ, ասելով.

—Ի՞նչ էք խելքներիդ զոռ տալիս, թէ թանգ ծախէք, թէ էժան ծախէք,—դիփ մէկ է։ Ի՞նչ պէտք է տուն տանէք։ Մենք որ կանք, քաղաքացիների ճորտերն ենք։ Տարին-տասներկու ամիս աշխատում ենք, վարում ենք, ցանում ենք նրանց համար։ Մեր ալիւրը, մեր իւղը, մեր պանիրը առնում են, ուտում են, փողն էլ իրանց ջիբն են դընում։ Հին պարտքը միում է ու միում։ Ամեն անգամ բեռներով քաղաք ենք գնում, ու դատարկ յետ դառնում, և ամօթով մտիկ ենք տալիս մեր կնիկների, մեր երեխերքի երեսին, երբ մեզանից հարցնում են, թէ «քաղաքից» ինչ բերեցիր մեզ համար։

Այս խօսքերը ամենի վրա տխուր ազդեցութիւն գործեցին, և կայծակնահարի նման բոլորը լռեցին։ Ոչինչ բան այնքան դառն կերպով չէ խոցում գիւղացու սիրտը, որպէս այն տխուր յիշողութիւնը, երբ նա միտն է բերում, թէ պարտքեր ունի։ Այստեղից հասկանալի էր Աւետ ապօր մի քանի ժամ առաջ ունեցած վրդովմունքի պատճառը, երբ նա իր աւանակները դեռ նոր էր բեռնում քաղաքը տանելու համար, երբ նա մտածում էր, թէ այն բեռները,—իր քրտինքի և աշխատութեան արդիւնքը,—իրան չեն պատկանում....

Բայց Կալօի ուրախ խումբը, որ առաջ ընկած քշում էին աւանակների քարաւանը, զբաղված էր բոլորովին այլ խօսակցութեամբ։ Նրանք ազատ էին իրանց ծնողների հոգսերից, որովհետև դեռ ոչ ոքի պարտամուրհակ տուած չունէին։

—Սաքի, հարցրուց Կալօն, դու քաղաքը տեսել ես, այնտեղի գառները ո՞րտեղ են արածացնում։

Սաքին, որ հասակով իր ընկերներից մեծ էր, որ քանի տարի մնացել էր քաղաքում, պատասխանեց.

—Քաղաքացիները ոչխար չունեն, գառներ չեն պահում։

—Բա՛, նրանց տղերքը ինչ են չինում, որ գառներ չեն արածացնում, կրկին հարցրուց Կալօն։

—Կարդում են։

—Նրանց տէրտէրը ինչով է ծեծում, երբ դասը չեն սովորում։

—Նրանք տէրտէրից դաս չեն առնում, ըշկօլումն են կարդում։

—Ըշկօլը ինչ է։

Սաքին չը գիտէր ինչ պատասխանել և հարեւանցօրէն ասաց.

—Ըշկօլը ըշկօլ է... չես իմանում։

Մի ուրիշ տղա հարցրուց.

—Քաղաքի տղերքը, ով գիտէ, ինչ լաւ տրեխներ կունենան։

—Նրանք տրեխներ չեն հագնում, սապօկներ են հագնում, պատասխանեց Սաքին։

—Սապօկը ինչ է։

—Այն էլ ռսի տրեխ է։

—Այնտեղ մօշ կայ, զկեռն կայ, հարցրուց մի ուրիշը։

—Չը կայ, ծմակը հեռու է քաղաքից։

—Բա՛, քաղաքի տղերքը ինչ են ուտում։

Սաքին չը գիտէր ինչով գոհացնել իր ընկերների հետաքրքրութիւնը, որ դառնում էին նրան զանազան հարցերով։ Նա կարճ կերպով նկարագրեց քաղաքի կեանքը, որքան իրան հասկանալի էր, ասաց, թէ այնտեղ մեծ տներ կան, բազար կայ, թէ եզան ու գոմէշի տեղ ձի են լծում, սայլերը (կառքերը) բանեցնում են միայն նստելու համար, և աւելացրուց, թէ քաղաքացի տղերքը գիւղացի տղային ծաղրում են, և պատահած ժամանակ, ծեծում են։

Վերջին խօսքը գրգռեց Կալօի բարկութիւնը և նա իր երկայն ցուպը բարձրացնելով սպառնաց.

—Տեսնում եմ մըհակս, էնպէս կը չափեմ նրանց բարակ մէջքից, որ «վա՛յ, նանի՛» կը կանչեն։

Դ.

Ե.... քաղաքը գտնվում էր այն գետի ափի մօտ, որ իր սկիզբը առնում է Գեղամայ լճից։ Նա այն քաղաքներից մէկն էր, որ խպառ չէր թօթափել իրանից պարսկական փոշին, և ուր հայն էլ թուրք է, իսկ թուրքն աւելի թուրք է, և որտեղ կնիկները իրանց ծամերը ներկում են հինայով իսկ տղամարդիկը նեղ պանտալօնի հետ քօշեր են հագնում։

Երկրորդ աւուր երեկոյեան պահն էր, երբ Աւետ ապէրը գիւղից բերած մթերքը ծախելուց յետոյ, եկել, կանգնել էր մի հարուստ կրպակի առջև, և գլուխը ծռած, իր երկայն մահակը կուրծքին նեցուկ տուած, անհամարձակ կերպով նայում էր դէպի խանութը, չիշխելով այնտեղ մտնել։ Նա նոյն ժամում նմանում էր մի մարդու, որ սպասում է իր դատապարտութեան վճռին։

Երկար սպասում էր նա, մինչև իր վրա ուշադրութիւն դարձնէին և ներս կանչէին։ Նրա մօտ, նոյնպէս անմռունչ և հանդարտ կերպով, կանգնել էր աղայի համար բերած զատկացու գառը, կարծես, նա էլ տխուր էր, կարծես, նա էլ մոռանալով իր սովորական կայտառութիւնը, շատ չէր զանազանվում իր տէրից, որ նոյն միջոցում գտանվում էր հոգեկան դառն տրամադրութեան մէջ։ Գառան մօտ նստած էր փոքրիկ Կալօն և բռնել էր նրա ոտից, որ չը փախչէ։ Նա միայն ուրախ էր, նա միայն անհոգ էր, և հետաքրքիր աչքերով նայում էր իր չուրջը, ուր ամեն մի առարկայ նրան զարմացք և հիացում է պատճառում։

—Ապէր, աղան պստիկ տղայ ունի՞, հարցրուց նա։

—Ջունի, պատասխանեց Աւետը անուշադիր կերպով։

—Բա՛, էդ գառան հետ ո՞վ պիտի խաղայ։

Աւետը ոչինչ չը պատասխանեց։

Նոյն միջոցին մի ձայն զարկեց գիւղացու ականջներին,

—Հը՛մ, Աւետ ապէր, եկել ես։

Այս ձայնը արթնացրուց նրան, նա յետ նայեցաւ և տեսաւ իր մօտ մի պատանի, որը հարուստ կրպակի գործակատարներից մէկն էր։ Գիւղացին յետ-յետ քաշվեցաւ և խոնարհ կերպով գլուխ տուեց։

—Երևի, աղային տեսնելու ես եկել՛ հարցրուց պատանին։

—Առանց տեսնելու ո՞նց կարամ գնալ, պատասխանեց Աւետը։

—Դրանից, դրանից բերել ես, հարցրուց պատանին, աջ ձեռքի ցուցամատը և բթամատը միմեանց հետ շօշափելով։

Աւետը հասկացաւ, որ փողի մասին էր հարցը և դրական կերպով շարժեց գլուխը։

Պատանին մտաւ կրպակը և մի քանի րոպէից յետոյ Աւետին ներս կանչեցին մուտքի առջևը։—Երկու զոհեր միասին սպասում էին մի ճակատագրական վախճանի.....

Աննկարագրելի ահ ու դողով Աւետը ներս մտաւ և հեռուից խորին կերպով գլուխ տուեց մի կարճահասակ պլեր մարդու, որ նստած էր գրասեղանի մօտ և քրքրում էր իր առջևը ածած թղթերի կոյտը։

Նրա առաջին երկրպագութիւնը աննկատելի մնաց, որովհետև աղան զբաղված էր։ Յետոյ գիւղացին ծոծրակը քորելով, մի քանի անգամ հազաց, որ ցոյց տայ իր ներկայութիւնը։ Աղան գլուխը վեր բարձրացրուց և տեսաւ նրան։ Աւետը կրկնեց իր երկրպագութիւնը։

Աղան քաղաքավարի էր, և մանաւանդ դէպի այն մարդիկը, որոնց հետ հաշիւներ ունէր։ Հաշուի ժամանակ նրա մարդահաճութիւնը հասնում էր մինչև ցած կեղծաւորութեան։ Տեսնելով գիւղացուն, նա իր կոշտ դէմքի վրա ձևացրուց մի անսովոր ժպիտ և հարցրուց.

—Բարով, Աւետ ապէր, ո՞նց ես, լա՞ւ ես, տղերքդ, տանեցիքդ լա՞ւ են։

—Աղօթարար ենք, աղայ, պատասխանեց գիւղացին.—թող Տէր Աստուած մեր կեանքերը կարճ, ձերի վրա դնէ։

—Անասուններդ, ցանքերդ լա՞ւ են։

—Անասունները, փառք Աստուծոյ, վատ չեն, բայց ցանքերը, Տէրը ինքը մի ողորմութիւն անէ, ցամաքել, մնացել են։ Մեր մեղքից ջուրը պակաս է այս տարի. անձրև էլ չէ գալիս. գնացին տէրտէրի մօտ, նա գիրը բացեց, ասաց, երկինքը կապել են....

Աղան մտածեց գիւղացու անհաւատութիւնից օգուտ քաղել։

—Ապա որ ես ձեզ ասում եմ, թէ ինչ պարապ

կայացրեց խորհրդարանին այն շրջաբերականը, որ նա կամենում է ուղարկել կուսակալներին (prèfet) ընդհանուր ժողովների սկսվելուց առաջ: Ցոյս կայ որ այդ շրջաբերականը մեծ հաւանութիւն կը գտնի խորհրդարանի անդամներից:

«Conservateur de l'Aisne» լրագիրը Լօնդօնից լուր է ստացել, որ երբ կոմս Շամբորը սեպտեմբերին մտադիր է Անգլիա գնալու, ուր նա դուքս Նորֆօլկին այցելութիւն կանի նրա Արունդէլեան ամրոցում:

Ասում են, որ երբ դուքս Նորֆօլկ ֆրանսիական մի քանի ուրիշ իշխաններին նոյնպէս հրաւիրել է իր ամրոցը:

Վերջապէս քաղաքային խորհրդարանը իր տղայական վիճաբանութիւններից անցաւ դէպի աւելի կարեւոր, աւելի հետաքրքիր հարցի. նա իր այս վերջին նիստերից մէկում վճռեց որ միաբանութեան ձեռքում գտնված ուսումնարանների ուսուցիչների և ողորմած քոյրերի փոխանակ, աշխարհական ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ նշանակվեն. յետոյ սրա մասին քաղաքային խորհրդարանի վարչութիւնը գրեց Սէնի կուսակալին, որ նա փոյթ ունենայ ուսումնական տարվայ սկզբից փոխելու միաբանութիւնների ձեռքին գտնված ընդհանուր ուսուցիչներին և կոյսերին, և նրանց փոխարէն նշանակելու աշխարհական ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ:

Սէնի պ. կուսակալը իսկոյն յայտնեց քաղաքային խորհրդարանին, որ նա հրաման է կայացրել անմիջապէս աշխարհականներին յանձնել հինգ տղայոց ուսումնարաններ և մէկ էլ օրիորդաց:

Մարսէլեայի աշխարհագրական ընկերութիւնը Ադէնից մի հեռագիր ստացաւ, որի մէջ ասված է, որ իտալացի կապիտան Ս. Մարտինիի կարաւանը Զէյլայից (Աֆրիկայում) վեց օրուայ ճանապարհ հեռաւորութեամբ կողոպտվեցաւ Իսսակ-Սօմալի կոչված ցեղից:

«Gironde» լրագիրը պատմում է, որ Լիբուրն քաղաքում կալանաւորվեց «Քրիստոնէական Վարդապետութիւն» կոչված ուխտին պատկանող մի վարդապետ, որ դասատու էր Սէն-Ֆէրդինանի ուսումնարանում: Պատմում են, որ նա ամբաստանվում է մի անմեղ երեխայի ամօթխածութեան դէմ ամենաանբնական և ամենազարշելի կերպով մեղանչութեան մէջ: Ցանցանքի մէջ բռնելուց յետոյ, նրան անմիջապէս բանտը ուղարկեցին: Քննութիւն է սկսված նրա մասին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 10/22 օգոստոսի: Այսօր Բօրդօ քաղաքում սարսափելի հրդեհ յայտնվեցաւ. մի ամբողջ թաղ վտանգի մէջ է գտնվում:

ԼՕՆԴՕՆ, 10/22 օգոստոսի: «Times» հաղորդում է, թէ զինուորական դատարանի այն վճռի դէմ, որով զինուորական աստիճանաւոր Կէրի պէտք է արձակվէր ծառայութենից, բողոք ներկայացվեցաւ, որով Կէրի ազատվեցաւ դատարանից, պահելով իր աստիճանը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 25 կ., երկրորդ 93 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 232 ր. 75 կ., երկրորդ 233 ր., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր., ոսկի 7 ր. 85 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25 պէնս., ռուսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 214 մարկ 25 պֆ., Փարիզի վրա 264 ֆրանկ: Տրամադրութիւնը ամուր է:

ՎԻԷՆՆԱ, 11/23 օգոստոսի: Ասում են, որ երբ Անդրաշիին կը յաջորդի չեխերի ազնուական Կլամ-Մարտանիցա, որ սաստիկ թշնամի է Բիսմարկին:

ՑԷՏԻՆԻԷ, 11/23 օգոստոսի: Նիկոլայ իշխանը Վիէննայի արքունիքից հրաւէր ստացաւ Վիէննա գնալու, որպէս զի Հերցէգովինայի մասին բանագնացութիւններ սկսվեն:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11/22 օգոստոսի: Սուլթանը հրամայեց արձակել 80 բատալիօններ րէդիֆ կոչված զօրքի: Վիտալիսի փոխարէն նշանակված է Ռաշիդ-փաշան, որ մի պրուսիացի է Շտրէկէր ազգանունով: Երէկ յունական հարցի վերաբերութեամբ կայացաւ Թիւրքաց և յունաց լիազօրների առաջին ժողովը: Սօֆիայում հրձիգ զօրքերի զօրանոցը մի քանի հարեւան շէնքերի հետ միասին զոհ գնաց հրդեհին:

ՓԱՐԻԶ, 11/23 օգոստոսի: Բօրդօի հրդեհի ժամանակ մարդ չը փչացվեց: Վնասը երկու միլիօն ֆրանկ է: Իտալական կառավարութիւնը յայտնեց Վադինգտօնին, որ նա պատրաստ է ընդունել բոլոր այն միջոցները, որոնք Ֆրանսիայի կարծիքով կարող են բաւականութիւն տալ Յունաստանի պահանջներին: Յունական կառավարութիւնը, Փարիզի կաբինէտի խորհրդով և հաւանութեամբ, սկսել է զինուել: Ֆրանսիական նաւատորմին հրամայված է յունական ափերից չը հեռանալ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 օգոստոսի: «Прав. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ մեծ իշխաններ Սէրգէյ և Պաւէլ Ալէքսանդրովիչները երէկ ուղեւորվեցան Մօսկվա:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 օգոստոսի: Օգոստոսի 10-ին Կ. Պօլսից հաղորդում են «Голосъ» լրագրին, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը Բէրլինի Սադուլ-բէյ անունով իր դեսպանից մտերմական հեռագիր է ստացել, որի մէջ նա Բ. Դրանը գերմանական և աւստրիական կայսրների Գաշտէյնում միմեանց հետ ունեցած տեսակցութեան մասին հաշիւ է տալի. նա հաղորդում է, որ հիւսիսային երեք պետութիւնների մէջ շարունակվում է գոյութիւն ունենալ այն կատարեալ համաձայնութիւնը, որին նրանք վճռել են հետեւել առեւելքում: Սադուլ յայտնում է, որ կարեւոր վճիռներ են կայացել այդտեղ և որ այդ վճիռները մեծ ազդեցութիւն պէտք է ունենան Թիւրքիայի ճակատագրի վրա: Սադուլ վերջացնում է իր հեռագիրը խորհուրդ տալով, որ ինչպէս և լինի աշխատեն խաղաղական վերջ տալ յունական հարցին, հակառակ դէպքում բոլոր պետութիւնները մտադիր են օգուտ քաղել առաջիկայ ընդհանուր խռովութենից: Սրանից կարող է հետեւել Թիւրքաց կայսրութեան բաժան-բաժան լինելը: Այս հեռագիրը մեծ յուզմունք պատճառեց Թիւրքաց պետական բարձր շրջաններին:

Խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

որ անում էք, իր ժամանակին բերեցէք, տուեցէք, բայց ձեր ականջը չէ մտնում: Տեմնում եմ Աստուած էդպէս կը բարկանայ: Ասել եմ՝ առ և տուր, չեն ասել՝ առ և կուլ.—Ձեր վրա չէ խօսքս, Աւետ ապեր, դու լաւ մարդ ես, քո հանգուցեալ հայրն էլ լաւ մարդ էր, բայց էն անիրաւ Թաթոսենց Գէվօն, մի տարի է երեսը չեմ տեսել. քանի մանէթս տարաւ, ինքն էլ կորաւ, փողս էլ:

—Սներես է, աղայ, պատասխանեց գիւղացին զօրմելի ձայնով.—պէտք է եօլայ տանես, խեղճ է, քուլֆաթի (ընտանիքի) տէր է, ինչ անէ, որ չունէ. ունենայ, կը տայ, իր հոգին կազատէ:

—Ես խեղճ չեմ, ես քուլֆաթ չունեմ, պատասխանեց աղան բարկացած ձայնով:

—Աստուած ձեզ տուել է, թող աւելի շատ շատ տայ, բայց նա աղքատ է:

—Չէ, Աւետ ապեր, դու խելօք մարդ ես, բայց այսքանը չես հասկանում, գիւղացու խօսքը կտրեց աղան մեղմութեամբ.—ախար ամեն մարդ, որ տարածը յետ չը բերէ, ես էլ ձեզ նման կը մնիմ:

—Դրուստ ես հրամայում, աղայ, բայց ինչ որ ըլի, պէտք է եօլայ տանես. գեղըցին փող չի ունի, երբ ունենայ, կը տայ: Մեր տէրը դու ես, վերեւում Աստծուն ենք ճանաչում, ցածումը քեզ... չենք ուտում, չենք խմում, մեր երեխըքի բերնիցը կտրում ենք, ու բերում քեզ տալիս, որ մեր հոգին պարտական չը մնայ.

Աղան կրկին սկսեց գրասեղանի վրայ ածած թղթերի կոյտը քրքրել, և նրա միջից գտնելով Աւետի պարտամուրհակը, տուեց գործակատարներից մէկին, ասելով.

—Գիտեմ, Աւետը փող բերած կը լինի, նրա հաշիւը տես:

Գիւղացին հասկանալով, որ իր խօսակցութիւնը աղայի հետ վերջացած էր, մօտեցաւ գլխաւոր գործակատարին, և հանելով իր ծոցից մի բուռն թղթադրամ առանց համբարելու ածեց նրա առջեւ:

Գիւղացու հաշիւը գործակատարին յանձնելը մի տեսակ խորամանկութիւն էր աղայի կողմից, որպէս որսորդը երբեմն իր որսը շան առջեւն է ձգում նրան լաւ գզգելու համար, որ իր բարակը աւելի խամռոտի *) և աւելի արեան սովորի:

Գործակատարը համբարեց իր առջեւ ածած թղթադրամները, նայեց պարտամուրհակին, համրիչի հատիկները այս կողմ դարձրուց, այն կողմ դարձրուց, և ապա ասաց.

—Բերած փողերդ դուրս գալուց յետոյ, կը մնաս յիսուն րուբլ պարտական:

Գիւղացին սարսափի մէջ ընկաւ:

—Իմ պարտքը առաջ յիսուն րուբլուց աւելի չէր, ասաց նա սրտի նեղութիւնից խեղդված ձայնով.—ապա էդ նոր տուած փողերս ուր է գնում:

—Բա տոկոսը չես հաշվում, կոշտ կերպով պատասխանեց գործակատարը.—քո այժմ բերած փողը հազիւ տոկոսը կը լրացնէ:

Աղան նկատելով գիւղացու և գործակատարի վիճաբանութիւնը, հեռուից ձայն տուեց:

—Աւետ ապեր, քեզանից խօ աւել չեն առնի, որդի, ինչու ես նեղացնում:

—Գրիգոր, դարձաւ նա դէպի գործակատարը, տոկոսից մի բան բաշխիր Աւետին, մեր մարդն է, թող շնորհակալ լինի: Դուքնիցն էլ մի բան տուր, թող տանէ իր երեխըքի համար, զատիկ օր է գալիս, թող ուրախանան:

Հաշիւում աւել վեր առնել, խաբել, և կրպակից մի բան ընծայելով, գիւղացու աչքերը կապել,—աղայի առեւտրական տան հին սովորութիւնն էր: Աւետին ընծայեցին երկու գունաւոր աղլուխ, և մի քանի արշին չէժմանագին չիթ: Նա ընդունեց ընծաները և օրհնեց աղայի կեանքը:

Գործակատարը գրեց մի նոր պարտամուրհակ, և գիւղացու առջեւը դնելով, ասաց, որ մատը թաթախէ մելանի մէջ և կնիքի փոխարէն դնէ թղթի վրա: Աւետը կատարեց պատուէրը, որովհետեւ վաղուց սովորած էր այս գործողութեանը:

Կալօն դրսումը վաղուց արդէն ձանձրացել էր, մենակ սպասելով, նա շուտ շուտ գլուխը ներս էր բերում կրպակի դռնից, երկչոտ կերպով նայում էր, և իսկոյն յետ քաշվում, որ իրան չը տեմնեն: Վերջացնելով իր գործը, Աւետը նոր յիշեց իր բերած գառը, և կանչեց Կալօին, որ ներս բերէ:

—Զատիկվայ համար գառն էլ ես բերել. շատ ապրիս, ասաց աղան, հետաքրքիր աչքով նայելով Կալօի վրա:—Այդ ով է, հարցրուց Աւետից:

Ձեր ծառայի, մեռած եղբօրս որդին է:

—Տղայ, արջի քօթօթ, մօտ եկ, տեմնեմ, կանչեց աղան:

Կալօն ամաչելուց կարմրել էր և քրտինքը կաթիլ—կաթիլ նրա ճակատից ցած էր թափվում: Նրա կեանքում առաջին անգամն էր, որ իր վրա ուշադրութիւն էին դարձնում այնպիսի մեծ մարդիկ:

—Քանի տարեկան է, հարցրուց աղան, դառնալով դէպի Աւետը:

—Տասներկուսի մէջ նոր է ոտ դրել, պատասխանեց նա:

—Տեմնողը կասէ, տասն և հինգ տարեկան է. ինչ ասել է գիւղացի...անկարգ կերել է, անկարգ մեծացել...

Աղայի հետաքրքրութիւնը փոքրիկ Կալօի մասին ունէր իր առանձին պատճառները. վաղուց նրա կինը միշտ ասում էր, որ մի գիւղացի երեխայ գանէ տանը սպասաւորութիւն անելու համար, պատճառ բերելով, թէ քաղաքացի տղերքը շատ սատանայ են լինում, ամեն բանից գողանում են, բայց անկարելի է լինում գողութիւնը բռնել, իսկ գիւղացին միամիտ կը լինի և պարզ, նրան կարելի է ամեն ինչ հաւատալ: Այս մտքով աղան մտածեց կորզել Աւետի ձեռքից նրա եղբօր որդուն:

—Գիտես, ինչ կայ, Աւետ ապեր, ասաց նա իր սովորական մեղմ ձայնով.—քո հանգուցեալ եղբայրը շատ լաւ մարդ էր, թող Աստուած իր հոգին լուսաւորէ. դուն էլ լաւ մարդ ես, բայց նա ուրիշ էր:—Ես ուզում եմ իմ հոգու համար նրան մի լաւութիւն անել, իմանում ես, լաւութիւն անել...ես ուզում եմ նրա որդին վեր առնել ինձ մօտ պահել, մեծացնել և «մարդ» շինել...հասկանում ես,—մարդ, ինձ նման մարդ, ոչ թէ տգէտ գիւղացի...

«Մարդ» բառը աղայի լեզւում բոլորովին ուրիշ նշանակութիւն ունէր. մարդ ասելով, նա հասկանում էր հարուստ վաճառական. որովհետեւ, նրա կարծիքով, ով որ փող չունէր, նա մարդ չէր:

Լսելով աղայի խօսքերը, Աւետը մի քանի րոպէ մտատանջութեան մէջ մնաց, չը գիտէր, թէ ինչ պէտք է պատասխանել: Վերջապէս անորոշ կերպով ասաց.

—Ինչ ասեմ, աղայ, դու ես իմանում. ինչ որ քո սիրտ գիտէ, այն մեր գլուխը չը գիտէ:

—Օրհնեալ լինիս, որդի, լաւ հասկացար, խօսեց նա ծանր կերպով:—Դու խելացի մարդ ես, դու չես թողնի որ քո եղբօր որդին անբախտ մնայ: Մի բան էլ կայ, էն էլ պիտի գիտենաս, երբ որ քո եղբօր որդին մեզ մօտ կը մնայ, դու աւելի կը շահվիս մեզանից. կը գաս, կը գնաս, կուտես, կը խմես,—մեր դուռը քո առջեւը միշտ բաց կը լինի:

Կալօն համարեա չէր լսում, թէ որպիսի վճիռ է կատարվում իր վիճակի փոփոխութեան վերաբերութեամբ. նրա ուշադրութիւնը գրաւել էին խանութում գտնված առարկաները: Նա իր աչքը չէր հեռացնում կարգօնից չինած փոքրիկ ձիուց, որ կանգնեցրած էր նեղ տախտակի վրա:

—Ինչ լաւ պստիկ ձի է, ասաց նա իր մօտ կանգնած խանութի փոքրիկ աշակերտին:—Ինչ է ուտում:

Փոքրիկ աշակերտը ժպտելով գիւղացու միամտութեան վրա, նկատեց, որ սուս կենայ, ամօթ է:

—Հիմայ հասկացար, շարունակեց աղան,—դու կը թողնես այս տղային մեզ մօտ, կը հագցնեմ, կը պահեմ, ինչպէս իմ որդիս. երբ մեծացաւ, խելքը բանի հասաւ, ամսական էլ կը տամ:

Աւետը մի կողմից ուրախ էր, որ իր եղբօր որդին կը բաղդաւորվի, և աղայի ասածին պէս՝ «մարդ» կը դառնայ, բայց միւս կողմից, մտածում էր, թէ ինքը կը զրկվի մի լաւ գործիքից, որովհետեւ Կալօն շատ բանում օգնում էր նրան: Բայց վերջին մտածութիւնը, որքան և գործնական լինէր, այսուամենայնիւ, նա արտայայտել չէր կարող, քանի որ ինքը պարտական էր աղային. «պարտականի երեսը սև կը լինի, իսկ լեզուն—կարճ.»

Պայմանների մէջ համաձայնվեցան, և իսկն ասած, ամենևին պայման չը դրվեցաւ, միայն աղան խոստացաւ կերակրել, հագցնել Կալօին, և ժամանակով, երբ նա կարող կը լինի «օրինաւոր գործ» կատարել, ամսական մի բան կը սահմանայ: Եւ այսպէս բոլոր յոյսը մնաց ապագայի վրա....

Բայց Կալօի կամքը ոչ ոք չէր հարցնում: Երբ Աւետը յայտնեց նրան իւր խորհուրդը, նա խիստ տհաճութեամբ պատասխանեց.

—Ես այստեղ չեմ մնայ:

Աւետը քաղցրութեամբ նրան համոզել սկսեց, թէ քաղաքը լաւ էր գիւղից, թէ աղայի տանը նրան լաւ կը պահեն, թէ ինքը շուտ-շուտ կը գայ նրան տեսնելու, և ուրիշ շատ խօսքեր ասաց, բայց համոզել չը կարողացաւ:

—Ես այստեղ չեմ մնայ, կրկնեց երեխան:—Ես քեզ հետ կը գամ:

Երբ հօրեղբայրը սկսեց աւելի թախանձել, խեղճ տղայի աչքերում երևացին արտասուքի կաթիլներ: Այդ արտասուքն էր, որ սիրտը դրեց մի արտասուելի ապագայի....

Կալօին համարեա զօռով բաժանեցին իր հօրեղբօրից և տարան աղայի տունը:

Հեռանալով քաղաքից, Աւետ ապերը միշտ այն տխուր մտածութեան մէջն էր գտնվում, թէ ինչ ասէ Շուշան տատին, որպէս համզգտացնէ նրան: Որովհետեւ գիտէր, որ խեղճ պառաւը առանց Կալօին մի օր տեսնելու, ապրել չէր կարող:

—Տարեցիր երեխիս, կորցրիր... ասաց նա, երբ լսեց Աւետի խօսքերը:

(Կը շարունակվի)

*) Խամռոտի, ժողովրդական բառ է, նշանակում է արեան խմելու կամ մարմին յօշոտելու սովորել:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՓՈՐՁ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Եօթերորդ և ութերորդ (յուլիսի և օգոստոսի) համարները:

Բովանդակութիւն.—1. Հացի խնդիր, ազգային վիպասանութիւն Պերճ Պռօշեանցի: 2. Դատաստանագիրք Մ. Գօշի, իրաւաբանական հետազօտութիւն Վահան վ. Բաստամեանցի: 3. Բնաւորութիւնների ժառանգականութիւնը, Ս. Պալասանեան: 4. Վանից մինչև Տիգրիս, գործ Գ. Պաուլի: 5. Վեհաժողով, Մշեցու նոր սերունդ, վանեցոց չունուարը, բանաստեղծութիւններ Գամառ-Քաթիպայի: 6. Երջաբերական գրատարաններ, Ճառ Լ. Մորանդիի: 7. Բաթումի նահանգը, գործ Օսկար Ցեյֆելդերի: Ազգային տեսութիւն.—8. Օսմանեան ինքնակալութիւն և Ռուսահայք, Ծերենց:—9. Տեղեկագիր «Դպրոցասիրաց—Արևելեան» ընկերութեան: Սկզբնական կանոնք Կարուց Ս. Լ. գրադարանի: Հիմնական կանոններ Կիլիկեան ընկերութեան: 10. Ցուցակ նուիրատուութեանց Ռուբինեան—երկրագործական ուսումնարանի: 11. Նամակներ խմբագրին: Քաղաքական տեսութիւն—12. Իշխան Լուի Նապօլէօնի մահը:—13. Հաշիւ յուլիսի 6-ի ներկայացմանյօգուտ հանգուցեալ Ամերիկեանցի ընտանիքի: 14. Գաղղիերէն-Հայերէն-Տաճկերէն բառգիրք, Նորայրի: 15. Ազգ: Ցաւելուած.—16. Խաթարալա, կոմեդիա Գ. Սունդուկեանցի: 17. Յայտարարութիւններ:

Սաորագրուել կարելի է Թիֆլիսում «Փորձի» խմբագրատանը և Կենտրոնական գրավաճառանոցում: Օտար քաղաքացիք կարող են գրել խմբագրին հետևեալ հասցէով.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго журнала „Пордзъ"

Խմբագիր-Հրատարակիչ ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են, 'ի միջի այլոց, հետևեալ հայերէն գրքերը.

	Ր.	Կ.
Օր. Տէր-Մարկոսեանց՝ Թուամագ Մեղու, պատկերագ.	—	40
Բժ. Տիգրանեան՝ Մարմնակազմական բառարան	1	—
Բժ. Բաբայեան՝ Ուսումնարանի առողջ. հարցեր	1	—
Սրուանձտեան՝ Թորոս Աղբար մ. ա.	1	25
— Մանանայ	1	75
— Նուշան Նաւարշանայ	—	50
Խրիմեան՝ Հրաւիրակ Արարատեան	1	25
— Սիրաք և Սամուէլ	1	45
— Յիսուսի վերջին շաբաթը	—	70
— Մարգարիտ Արքայութեան	—	75
— Դրախտի ընտանիք	1	25
— Վանգոյժ	—	20
Պէշիքթաշլեան՝ Մատենագրութիւնք	2	75
Կոստանեան՝ Մէթոդին վերայ	—	75
Դուրեան՝ Տաղք և Թատերերգութիւնք	1	75
Այթունեան՝ Տեղեկ. Հայոց գաղթականութեան	1	20
Ծերենց՝ Թորոս Լևոնի	1	—
Հալլաճեան՝ Նոր երգարան	—	75
Ձերազ՝ Գրական փորձեր	1	—
— Ազգային դաստիարակութիւն	1	—
— Հայաստան և Իտալիա երկ. տիպ	—	60
— Թէ ինչ շահեցանք Բերլ. վեհաժ.	—	40

Երևանեան Հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով, լաւ կարասիքով և առաւօտ-ինչեկօ սամովարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ: Գինն է ամսական 40 րուբլ: Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով ծառայով, սամովարով և լուսաւորութեամբ. այդ սենեակները ամսական արժեն 25, 20 և 15 րուբլ: Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել: Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ միրգ ծախող ՅԱԿՈՎԲԻՆ:

Յունիսի 17-ին Արծրունու թատրոնում բարեգործական նպատակով տուած ներկայացումից գոյացաւ 294 ր. գումար. ծախսեր ծախվեցաւ 226 ր. 70 կ., իսկ ընդհանուր մուտքի մնացած մասը, այսինքն 67 ր. 30 կ., զանազան անձերի զոհաբերութիւնն է կազմում: Ծախսերի բոլոր գումարը կազմում է 139 ր. զուտ գումար մնում 155 ր., որը յանձնվեցաւ պ. Փուղինեանցին հասցնելու ըստ պատկանելոյն: Մեր սրբազան պարտաւորութիւնն ենք համարում՝ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել այն անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ պատուեցին մեր ներկայացումը:

«ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՐԹ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Խմբագրութիւնից

«Մանկավարժական Թերթը» իւր երկրորդ տարուայ շրջանում հրատարակվելու է նոյն ուղղութեամբ և ծրագրով, ինչպէս որ առաջին շրջանում՝ հետևեալ պայմաններով:

1. Տարեկան կը լինի 10 գրքոյկ, իւրաքանչիւրը 6 թերթից (96 երես):

2. Տարեկան գինն է ամենայն տեղ 6 ռ.:

3. Մինչև սեպտեմբերի 10-ն բաժանորդագինը վճարող բաժանորդը կը ստանայ ձրի յունիս ամսի վերջին մի ընտիր հեղինակութիւն հայերէն լեզուով թարգմանութեամբ կամ ինքնուրոյն՝ ընթերցանութեան համար:

4. Եթէ բաժանորդաց թիւը հասնի մինչև 480-ի, այն ժամանակ խմբագրութիւնս իւր բաժանորդներին ձրի տալու է երկու գիրք:

5. Ուսուցիչները կարող են բաժանորդագինը վճարել երկու նուագ. առաջին երեք րուբլին յուլիսի սկզբին. միւս երեք րուբլին նոյեմբերի մինչև 6-ն: Վերջին նուագի բաժանորդագինը ուշանալիս «Թերթը» չի ուղարկվի նոյեմբերի գրքոյկից սկսած մինչև դրամը ստանալը:

6. Որ և իցէ գրքոյկի չը ստանալու մասին բողոք հարկաւոր է ուղարկել ուղղակի խմբագրութեանս հետևեալ №-ը ստանալուն պէս:

Բաժանորդ գրուել ցանկացողները կարող են դիմել խմբագրութեանս գրասենեակը, որ գտնվում է պ. Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, Օրբէլեան փողոցի վերայ, Ալէքսանդրեան պարտէզի մօտ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Въ контору Редакціи Армянскаго Журнала „Педагогическій Листокъ".

Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

Սուրբ Գայիանեան Հայ Օրիորդաց Միջնակարգ Ուսումնարանը բացվում է օգոստոսի 14-ին և այդ օրից սկսած լինելու է նոր աշակերտուհեաց ընդունելութիւնը:

Ուսումնարանը բաց է ամենայն օր՝ բացի կիւրակէ և տօն օրերից, առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 12-ը:

Պաշտօնակատար տեսչի՝ Ն. Խոսրովեանց:

Պատիւ ունիմ յայտնելու Հայ հասարակութեանը, որ Ներսիսեան Հայոց Ազգային-Հոգևոր Դպրանոցի մէջ աշակերտաց ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 20-ից և շարունակվելու է մինչև սեպտեմբերի 1-ը:

Դպրանոցը բաց է ամենայն օր, բացի կիւրակէ և տօն օրերից, առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 12-ը:

Պաշտօնակատար տեսչի՝ Ա. Նահապետեանց:

Ի. Ա. ՄԵԼԻՔ-ԲԷԳԼԱՐԵԱՆԻ մասնաւոր բէալական ուսումնարանում ընդունելական քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 20-ից, իսկ ուսումը կըսկսվի սեպտեմբերի 1-ից: Ուսումնարանը գտնվում է Սադօվայա փողոցի վրա, Տումանօվի տանը (Նախկին Շաղինովի) № 34:

1—3

Սեպտեմբերի 1-ից բացվում է ՄԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ, որ ԵՐԿՈՒ ԴԱՍԱՏՈՒՆՆԵՐ կունենայ, երկսեռ երեխաների համար: Ուսումնարանի նպատակն է պատրաստել երեխաներին զանազան ուսումնարանների առաջին և երկրորդ դասատուները մտնելու համար: Ուսանողներ բաժանվում են երեք կարգի. երթևեկներ, կիսագիշերօթիկներ և գիշերօթիկներ: Երթևեկները, որոնք մինչև 2 ժամն են մնում ամսական 6 րուբլ են վճարում: Ցանկացողները օգուտ քաղել ճաշից յետոյ եղած ժամի 4—7 պարապմունքներով աւելացնում են 5 ր.: Կիսագիշերօթիկները, որոնք առաւօտեան 6 ժամից մնում են մինչև 7 ժամը երեկոյեան և կունենան նախաճաշիկ և ճաշ պէտք է ամսական 25 րուբլ վճարեն: Գիշերօթիկները ամսական 40 ր. են վճարում: Ցանկացողները պէտք է դիմեն Կոնսուլսկայա փողոց Տէր-Ղուկասովների տունը № 6. Է. Ֆ. Դոլգօվօ-Սաբուրօվօին:

2—6

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15 — ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Օգոստոսի 14-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	7	98
Հին 84 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1480	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1240	—
Վիդրէնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	238	—
Երկրորդ 5% վիդրէնի »	237	—
Մարսելի կուրսը 269—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	9	40
Վենայի կուրսը արժէ 121 գլ.	100	—
Դաւրեժի բարաթը	4	80
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	310	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրօցկու	7	05
» միւս տեսակը	6	95
» չաքար աւազը	5	60
» տրանգիտը	5	10
» մաքուր վճառած	10	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	—
Միւս տեսակը հին սերմից	7	40
Բուրդը Թուշի	7	50
» Թարաքամի	4	—
Ալիւրը Շորագալու	2	20
» Երևանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխվայ	180	—
Կախեթունը	100	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	50	—
Ֆրիզոնը (լասը) Ագուլեաց	60	—
Կօֆէն մօկօյի	26	—
« լիւանի	22	—
« Մանտինիյօն	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, $9^1/_2$ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամն 21 րոպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլօվօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 59
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ:	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.:

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ.	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի.	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7. իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր. Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ. Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր. Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի. Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակ արժէ	2
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւնների:

Երեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյեր աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ., Բաբօվ կրծքի և ներքին հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբաևվ ջղային և հոգեկան հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Ժուրավլէվ կաշու և, վեներական հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբօվ կրծքային և ներքին հ., Բաբաևվ հոգեկան հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Շաբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյեր աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ.:

Օբրէխտ, ատամի հ., ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ խեղճ հիւանդներին Բժշկանոցի տոմսակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ՂԱՐՍ. Զ. Մ. Ձեր ցանկութեանը «Մշակը» շատ համակրում է, բայց չը կար կարելիք միջնորդներ ընտրելու:

—Կ. ՊՕԼԻՍ. Հայկակ. Քանի գնում են, ձեր նամակները աւելի և աւելի նշանակութիւն են ստանում Անդրկովկասի հայերի մէջ և նրանց շատ հետաքրքրութեամբ կարդում են:

—ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ. Պանդուխտ. Ձեր դատողութիւնները Կ. Պօլսի Հայերի մասին հետաքրքիր չեն: Լուրը կը տպենք:

—ԹԻՖԼԻՍ. Գ. Ս. Դուք մեզ խորհուրդ էք տալիս տպել այն պարոնների ազգանունները որոնք չեն վճարում «Մշակի» բաժանորդագինը: Մի տարի այդպէս արեցինք, բայց այդ միջոցն էլ չօգնեց: